

RAZVOJ CENTRA ZA ZOBNE BOLEZNI V ZADNJIH DESETIH LETIH

Na Centru za zobne bolezni Stomatološke klinike Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani (UKCL) se prepletajo kliničnozobozdravstvena, izobraževalna in raziskovalna dejavnost. Razvoj Centra v zadnjih desetih letih je bil povezan z razvojem Stomatološke klinike UKCL in Medicinske fakultete Univerze v Ljubljani (MF UL). Danes je na Centru zaposlenih devet zobozdravnikov specialistov (večina v 35-odstotnem deležu), štiri medicinske sestre in administratorka. Predstojnik Centra je bil do septembra 2007 doc. dr. Franek Klemenc, od tedaj pa prof. dr. Janja Jan. Oddelčna medicinska sestra Centra je dipl. med. sestra Valerija Skopec. Specialisti, zaposleni na Centru v zadnjih desetih letih, so bili mag. Tatjana Ban Zlatev, prof. dr. Aleš Fidler, asist. dr. Maja Grošelj, prof. dr. Janja Jan, doc. dr. Franek Klemenc, doc. dr. Mirela Kogoj - Rode, asist. Jana Krapež, asist. Igor Križnar, dr. Janez Leskovec, asist. dr. Lidija Nemeth, asist. dr. Tomi Samec in doc. dr. Iztok Štampfelj.

Zobozdravstveno dejavnost opravljamo na sekundarni in terciarni ravni, predvsem v obliki specialistične ambulantne dejavnosti, kjer obravnavamo strokovno najzahtevnejše primere. Ker je bila oprema na Centru pred 10 leti že zastarela, je bila za kakovostno delo in razvoj Centra nujna prenova. Potekala je od leta 2008 do leta 2012 s finančno pomočjo UKCL in MF UL. V klinični vajalnici smo prenovili delovna mesta za študente, pripravnike, specializante in delovno mesto specialista (Slika 1). Za delo študentov in pripravnikov smo uvedli vnaprej pripravljene komplete. Prenovili smo tudi prostor za sterilizacijo in administracijo.

Slika 1: Klinično delo v prenovljeni klinični vajalnici.

Ker je v sodobni endodontiji endodontski mikroskop nepogrešljiv, smo v zadnjih desetih letih nabavili dva (na Centru so tako zdaj trije). Eden je bil financiran iz sredstev terciarnega projekta UKCL, drugega je donirala Sekcija za zobne bolezni in endodontijo Slovenskega zdravniškega društva (SZD). Na novo smo odprli in opremili tudi ambulanto za operacijske posege. Do takrat je bila dejavnost Centra pri endodontskem zdravljenju zob omejena le na ortogradno endodontsko zdravljenje, kar je odstopalo od dela podobnih razvitih centrov v svetu. Dejavnost Centra se je zdaj razširila tudi na kirurško endodontijo in pacientom smo ponudili endodontski mikrokirurški pristop pri retrogradnem endodontskem zdravljenju zob. Center je dobil svojo vlogo v endodontski kirurgiji v našem prostoru in pridobil ugled vrhunske ustanove. Ta dejavnost je zdaj vključena tudi v podiplomsko specialistično izobraževanje.

Na Centru se ukvarjamo z zdravljenjem apikalnega parodontitisa in njegovo preventivo. Tako obravnavamo tudi paciente, ki jih k nam napotijo zaradi okvar trdih zobnih tkiv in hitro napredujočega kariesa. Glede na nova znanstvena dognanja smo izpopolnili celostni pristop k obravnavi teh pacientov. Ta temelji na zgodnji diagnozi z oceno tveganja ter je prilagojena posameznemu pacientu, da omogoči kakovostno in finančno učinkovito zobozdravstveno oskrbo.

Na Centru že vrsto let obravnavamo paciente po radiološkem obsevanju glave in vratu. Od leta 2011 prihajajo tudi pacienti, ki so vodeni na Onkološkem inštitutu v Ambulanti za sledenje kasnih posledic obsevanja v otroštvu. Obravnava pacientov z zelo visokim tveganjem za okvare trdih zobnih tkiv je bila vključena v plan strateških ciljev razvoja Stomatološke klinike UKCL za obdobje 2008–2013.

Pomembni so izsledki specialistične raziskovalne naloge, končane leta 2009, ki so pokazali visoko uspešnost zdravljenja pacientov po obsevanju s hiperbarično komoro. Pri raziskavi so sodelovali z drugimi centri, inštituti in klinikami UKCL ter MF UL. Dosežke smo predstavili in objavili tudi v tujini.

Obravnavamo tudi konziliarne paciente in težke medicinske primere (paciente s posebnimi potrebami) v operacijski sobi v splošni omami s prisotnostjo anesteziologa. V zadnjih letih se je čakalna doba za poseg v splošni anesteziji žal močno podaljšala.

Na Centru smo vedno sledili načelom dobre klinične endodontske prakse, skladno z izsledki znanstvenih dognanj. Uvajali smo nove sodobne specialistične endodontske storitve. Teh pa Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) ni ovrednotil za obračun s točkami, zato specialisti za zobne bolezni in endodontijo v Sloveniji v javni zdravstveni mreži nismo mogli delovati. Po večletnem trudu nam je z vodstvom Stomatološke klinike UKCL, ob sodelovanju MF UL, Razširjenega strokovnega kolegija, Sekcije za zobne bolezni in endodontijo SZD ter Slovenske zdravniške zbornice, uspelo, da smo se z ZZZS dogovorili za realno ovrednotenje glavnih storitev specialista-čnega ortogradnega endodontskega zdravljenja zob. Novo ovrednotenje je začelo veljati v začetku letošnjega leta. Predlagali smo tudi indikacije za napotitev pacienta k specialistu za zobne bolezni in endodontijo ter mrežo specialistov za zobne bolezni in endodontijo v Sloveniji.

V zadnjih desetih letih smo naredili tudi velik korak naprej pri zagotavljanju kakovosti. Med drugim smo uvedli pojasnilne obrazce, zloženke za paciente, dodatne protokolne liste za posamezne vrste obravnave ter paciente razvrstili v stopnje nujnosti obravnave po strokovnih merilih. Zagotovili smo redno zbiranje kazalnikov kakovosti. Prenovili in posodobili smo sterilizacijsko enoto. S standardizacijo higienskih postopkov smo pacientom zagotovili varnejšo obravnavo.

Člani Centra na strokovnem področju sledimo novim dognanjem, se v okviru finančnih možnosti izpopolnjujemo doma in v tujini ter sodobno znanje svojega področja posredujemo naprej. Center je glede na obseg in število izobraževalnih dejavnosti neločljivo povezan s Katedro za zobne bolezni in normalno morfolologijo zobnega organa MF. To se kaže tudi v kadrovski strukturi Centra. Leta 2012 smo prenovili seminarski laboratorij. Izboljšali smo izvajanje so-

Slika 2: Ob priliki 13. simpozija zobnih bolezni in endodontije (Bled, 3.–4. april 2009). Člani Centra za zobne bolezni, Sekcije za zobne bolezni in endodontijo, ter drugi mednarodno priznani predavatelji. Prva vrsta z leve: Ksenija Cankar, Janja Jan (organizacijski odbor, predsednica), Gianluca Gambarini, Simone Grandini, Wilhelm-Joseph Pertot, Ivica Anić, Lidija Nemeth (organizacijski odbor, tajnica), Maja Grošelj; druga vrsta z leve: Tomi Samec, Rok Jurič, Igor Križnar, Matjaž Rode, Franek Klemenc, Mirela Rode, Aleš Fidler (organizacijski odbor, blagajnik).

dobnih načinov poučevanja (seminarski način dela, delo v majhnih skupinah, individualno delo) diplomskih in podiplomskih študentov. V prenovljenem seminarskem laboratoriju se nadaljuje tudi znanstvenoraziskovalno delo, ki se tu izvaja že od časa prvega učitelja na katedri, profesorja dr. Antona Logarja (1951).

V zadnjih letih smo člani Centra usmerjali prenovljeni program specializacije iz zobnih bolezni in endodontije, ki ga je v zadnjih desetih letih pod mentorstvom članov Centra končalo osem specialistov. Naš podiplomski program specializacije priznava tudi Evropska endodontska zveza (ESE). Z ESE smo v stalni povezavi in v njej aktivno delujemo (odbor za raziskave, odbor za klinično prakso). Le za las smo izgubili organizacijo kongresa ESE za leto 2015 v Ljubljani.

Strokovne smernice smo predstavljali na seminarjih doma in v tujini ter v domačih in mednarodnih strokovnih revijah. V okviru Sekcije za zobne bolezni in endodontijo SZD člani Centra vsako drugo leto sodelujemo pri organizaciji simpozija zobnih bolezni in endodontije (Slika 2). Za nas je priznanje dejstvo, da se je zadnjih dveh simpozijev udeležila več kot polovica aktivnih slovenskih zobozdravnikov.

Pri izobraževalnih dejavnostih aktivno sodelujejo tudi medicinske sestre Centra, tako na strokovnih srečanjih kot tudi pri uvajanju novih zaposlenih. Od leta 2010 do leta 2012 so zaposleni v zdravstveni negi sodelovali pri pripravi in realizaciji modula zobozdravstveni asistent/zobozdravstvena asistentka za dijake Srednje zdravstvene šole v Ljubljani. Od leta 2011 zdravstveni tim (zdravstveni tehnik, medicinska sestra in zobozdravnik specialist) izvaja preverjanje in potrjevanje nacionalne poklicne kvalifikacije za poklic zobozdravstveni asistent/zobozdravstvena asistentka.

V zadnjih desetih letih smo se člani Centra na znanstvenoraziskovalnem področju uspešno razvijali ter vključevali v raziskovalne programe in projekte.

Glavna raziskovalna področja Centra so histološka analiza zobne sklenine in dentina, raziskave morfo-

loških značilnosti različnih oblik in znakov zob, mikrostrukturnih in mikrotrdotnih lastnosti zdravih in bolezensko spremenjenih zobnih tkiv, razvojnih nepravilnosti zob ter njihove geneze oziroma patogeneze, embrionalnega razvoja zoba ter njegovega okoljskega in genetskega ozadja, novih načinov diagnostike in zdravljenja razvojnih napak zob, vpliva onesnaževalcev okolja na zobni organ in oralno zdravje, povezave med oralnim in sistemskim zdravjem (pacienti po radioterapiji žlez slinavk, z astmo in s kronično obstruktivno pljučno boleznijo), odziva zobne pulpe na kariozni proces, detekcije zobnega kariesa (metoda laserske fluorescence, fototermične radiometrije, modulirane luminescence in infrardečega hiper-spektralnega slikanja), električnega določanja delovne dolžine v endodontiji, tesnjenja začasnih plombirnih materialov, vpliva informacije slike na stisljivost in izgubo informacij, vpliva lasersko spremenjene površine materialov na jakost adhezije, dostopnih prepracij pri endodontskem zdravljenju, radioneprepustnosti plombirnih materialov, transportacije kanala pri strojnem širjenju in kinematike endodontskih motorjev.

Bili smo vključeni v dva raziskovalna programa ARRS, dva raziskovalna projekta ARRS in dva terciarna raziskovalna projekta UKCL. Objavili smo 37 člankov, ki jih indeksira SCI, ter 83 člankov v drugih domačih in tujih revijah. Na domačih srečanjih smo predstavili 126, na tujih pa 82 prispevkov. Poleg drugih učnih gradiv smo napisali tudi pet univerzitetnih učbenikov z recenzijo. V tem obdobju sta dva člana Centra magistrirala, pet jih je pridobilo doktorat znanosti, štirje pa so zaključili program specializacije. Naše sodelovanje je potekalo znotraj UKCL, z Onkološkim inštitutom, Univerzo v Ljubljani ter univerzami v Italiji, na Slovaškem, v Turčiji in ZDA.

Prof. dr. Janja Jan, dr. dent. med., Center za zobne bolezni, Stomatološka klinika UKCL, Zaloška 2, Ljubljana